

Co je to obraz? Základy teorie obrazu

Jacques Aumont, *Obraz*, Praha 2010.

Nelson Goodman, *Jazyky umění*, Praha 2007

David SUMMERS, *Real spaces :world art history and the rise of western modernism*. London, 2003.

Hans Belting, *Bild Anthropologie*, München 2001.

Důležité pojmy související s problematikou obrazu a zobrazování

- Médium
- materialita
- Formát
- Povrch
- Značení /marking/
- *Bildträger, Bildding/*
obrazový nosič
- *Bildobjekt* / obrazový
objekt

Mentální obraz

Imaginace

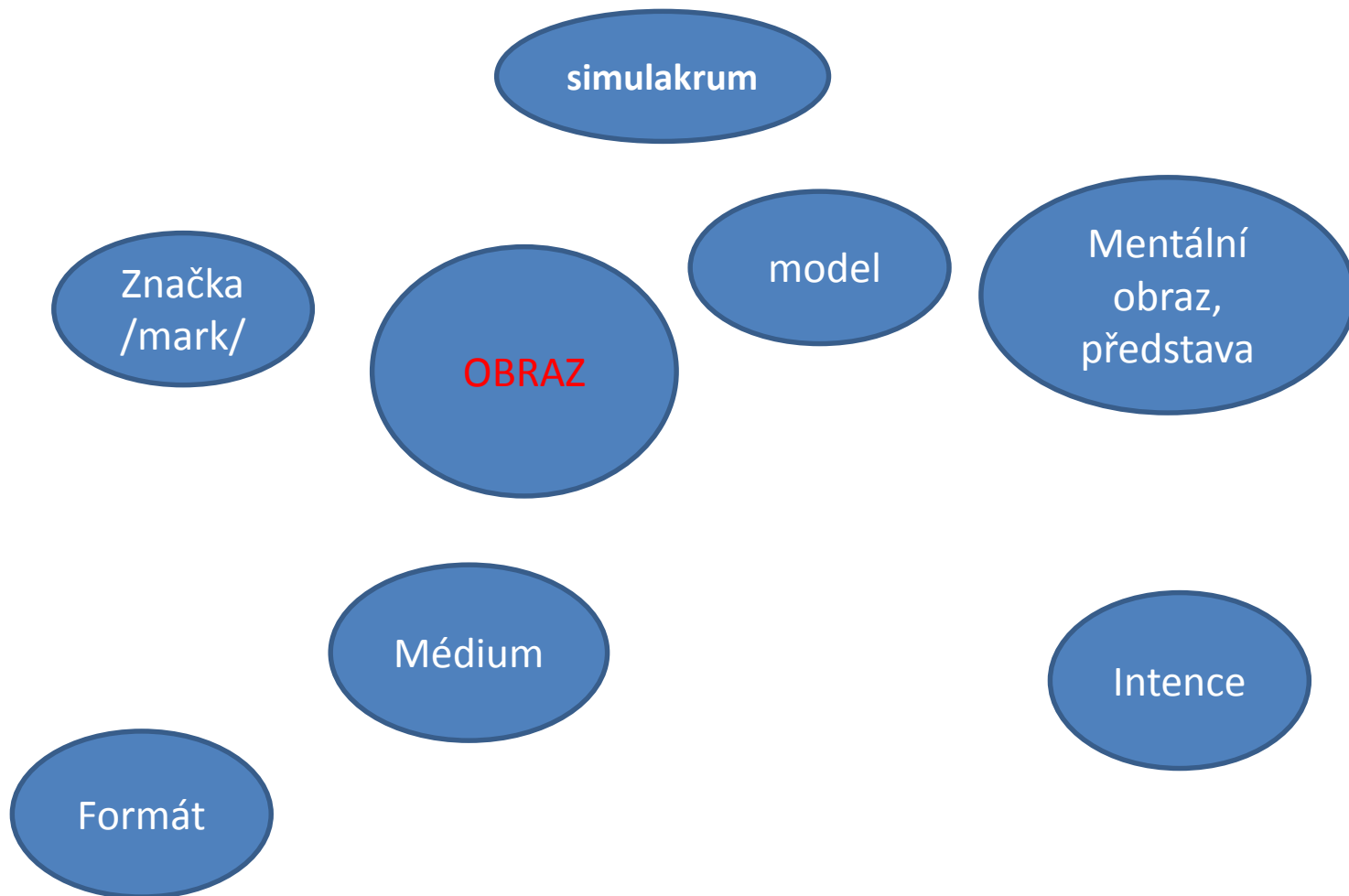
Fantazie

Představa

Podíl diváka

Seeing in/as

Vnitřní model

Pojem obrazu

zobrazení - obraz

representation – image – picture

Bild - Spojuje mentální aspekt (Vorbild)
a materiální aspekt (Abbild)

Image (*tselem, eikon, imago*) =
abstraktní, duchovní podoba, podobnost

Obraz a reprezentace

- Zpodobení, znázornění
- Systém znázorňování
- Konstrukce, skrze něž se zmocňujeme světa:
zobrazení, jazyky,
definice, sociální
reprezentace jako rasa,
pohlaví.....

Archaické Řecko

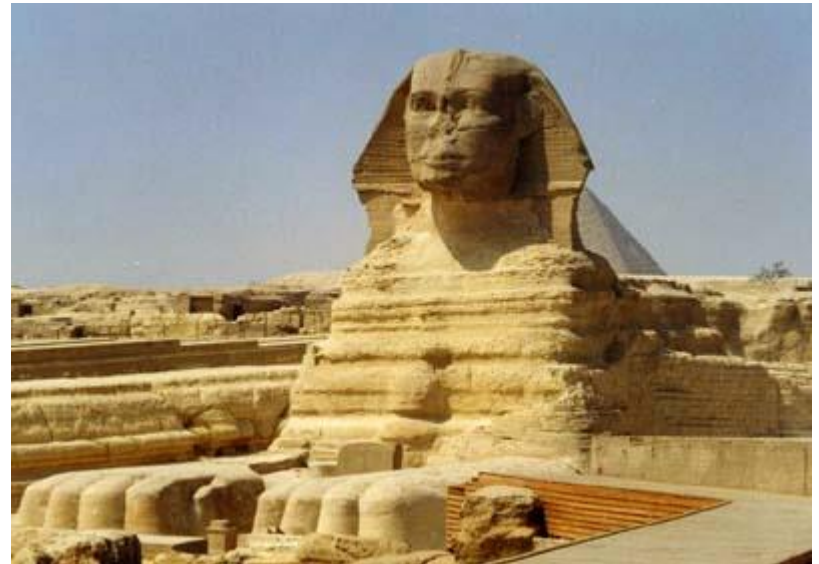
eidolon (mentální) vs. *kolossos* (materiální)

ca 500 př.n.l. se objevuje pojem *eikon* (ve smyslu obrazu)

Co je to obraz? Ortodoxní koncepce

Obraz odkazuje ke svému objektu ikonicky, na základě podobnosti

Kritérium podoby, podobnosti

Co je to obraz? Antická tradice

Platón, Sofistés

(dialog mezi Cizincem a Theteusem) o rozdělení umění

- Tvorba nápodob
- Tvorba zdání (fantazie)

Co je to obraz? Teologická tradice

Jan z Damašku (675-750?), *Proti těm, kdož odsuzují svaté obrazy*

„Obraz je podoba a zobrazení někoho, obsahuje v sobě tu osobu, která je zobrazená.“

„Každý obraz je zjevení a znázornění čehosi skrytého.“

Co je to obraz?

- Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*

Děláme si obrazy faktů.....Obraz je modelem skutečnosti...Prvky obrazu zastupují v obrazu předměty.....Aby byl obrazem, musí mít fakt něco společného se zobrazenýmTo co obraz představuje je jeho smysl.....

Kritika kritéria podobnosti

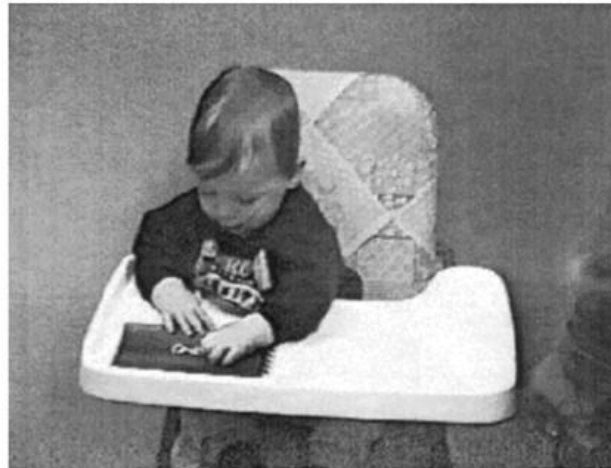
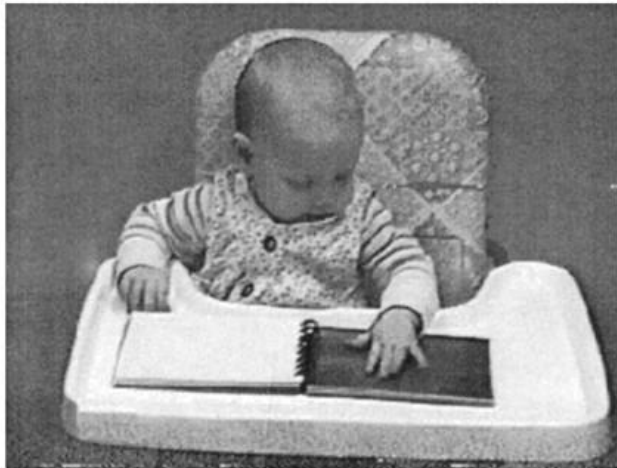
- Nelson Goodman, *Jazyky umění* 1968

Relativizace podobnosti i vidění

Žádná míra podobnosti nestačí pro ustavení požadovaného vztahu reference...Téměř cokoliv může zastupovat cokoliv jiného.

Rozvoj piktorální kompetence u dětí

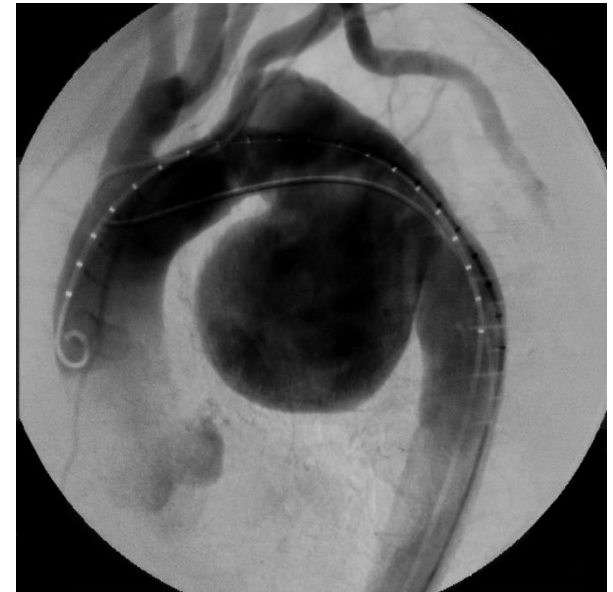
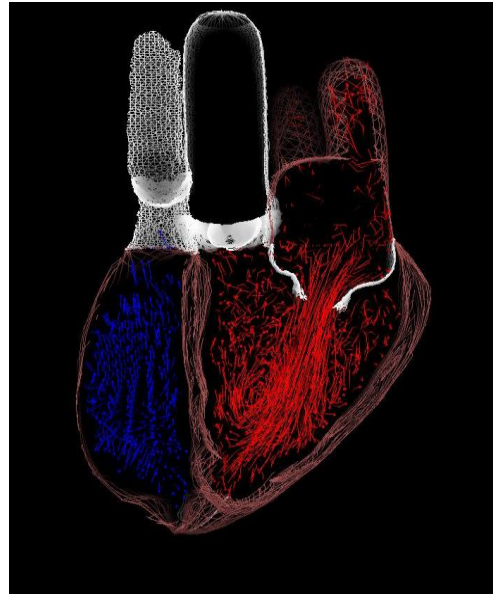
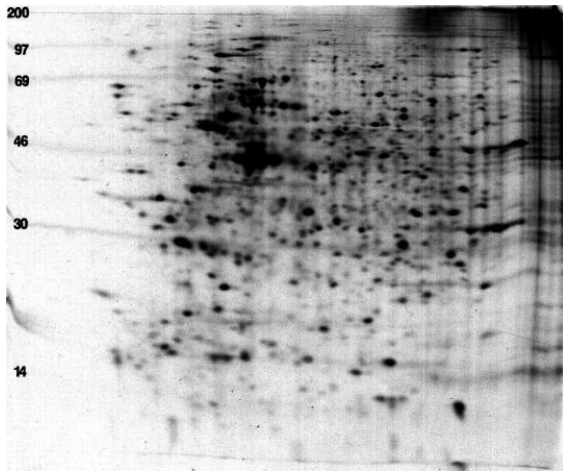
Schopnost odlišit obraz od
zobrazeného objektu
(referenční vztah) je
ontogeneticky podmíněna

Manuální explorace a manipulace obrazů, 9měsíců

Co je to obraz?

Obraz představuje **mapování (přenos)** objektu nebo nějaké jeho vlastnosti (chemické, fyzikální, izotopové) do prostoru obrazu.

Reálný x virtuální prostor

Obrazy existují v **reálném** prostoru, ale zobrazují prostor **virtuální**
(virtuální prostor je obrazem na nějakém povrchu)

Druhy obrazů (Vilém Flusser)

Předtechnické obrazy

Jeskynní malby, fresky, mozaiky, malby, chrámová okna.....

Technické obrazy

Fotografie, film, televize, video, hologramy, digitální obraz.....

Druhy obrazů – J.J. Gibson

- **Solid images** — three-dimensional objects like sculptural pieces, statues, models or toys.
- **Pictorial images** — pictures, paintings, drawings, engravings, photographic prints, projected slides or shadow-casters like low or high relief.
- **Arrested images** — screen images like Oriental shadow-play and cinematic images.
- **Mirror images** — virtual objects or scenes behind smooth reflective surfaces.
- **Projected camera images** (*camera obscura*) — pictures formed on the inner surface of a dark chamber with a pinhole or lense in the opposite wall.
- **Photographic camera images** (*camera lucida*) — camera images arrested by a shutter, latent image in emulsion, negative image on film and positive image on another surface.
- **Retinal images** — an optical image on the inner surface of the dark chamber of the vertebrate eye (false analogy with the *camera obscura*), or a physiological image in the mosaic of photoreceptors of the retina transmitted to the brain (false analogy with a latent arested image in photographic emulsion).
- **Optical after-images** — "supposedly the after-sensation of overstimulating the photoreceptors", or of prolonged stimulation of them, with a fixated eye".
- **Memory images** — "taken to be the trace of an arrested physiological image that has been transmitted to the brain"
- **Mental images** — "a little-understood kind of experience"; we do not have tiny observers in our heads but, "if not an image, what is the experience to be called?" Dream images, imaginary fantasies, metaphorical imagery, mind's eye images, schemes of thought?

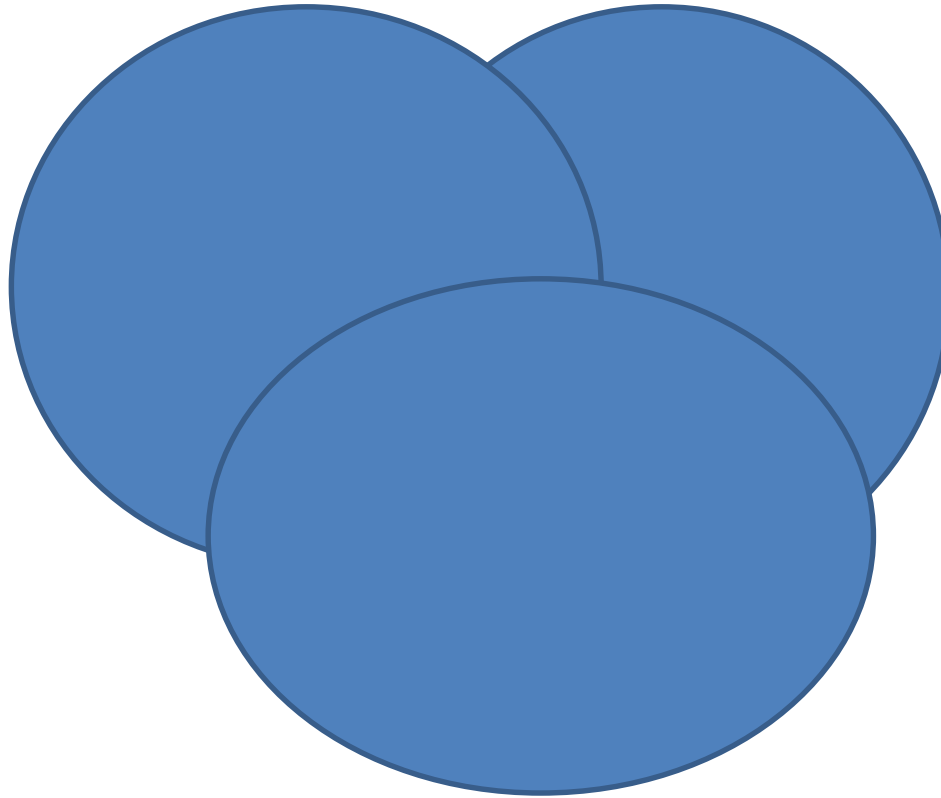
„Rodina obrazů“ (WJT Mitchell)

- Grafické (obrazy, sochy, kresby, mapy....)
- Optické (projekce, zrcadla)
- Perceptuální (percepční vjemy, halucinace)
- Mentální (sny, vzpomínky, mentální obrazy)
- Verbální (metafory, popisy)

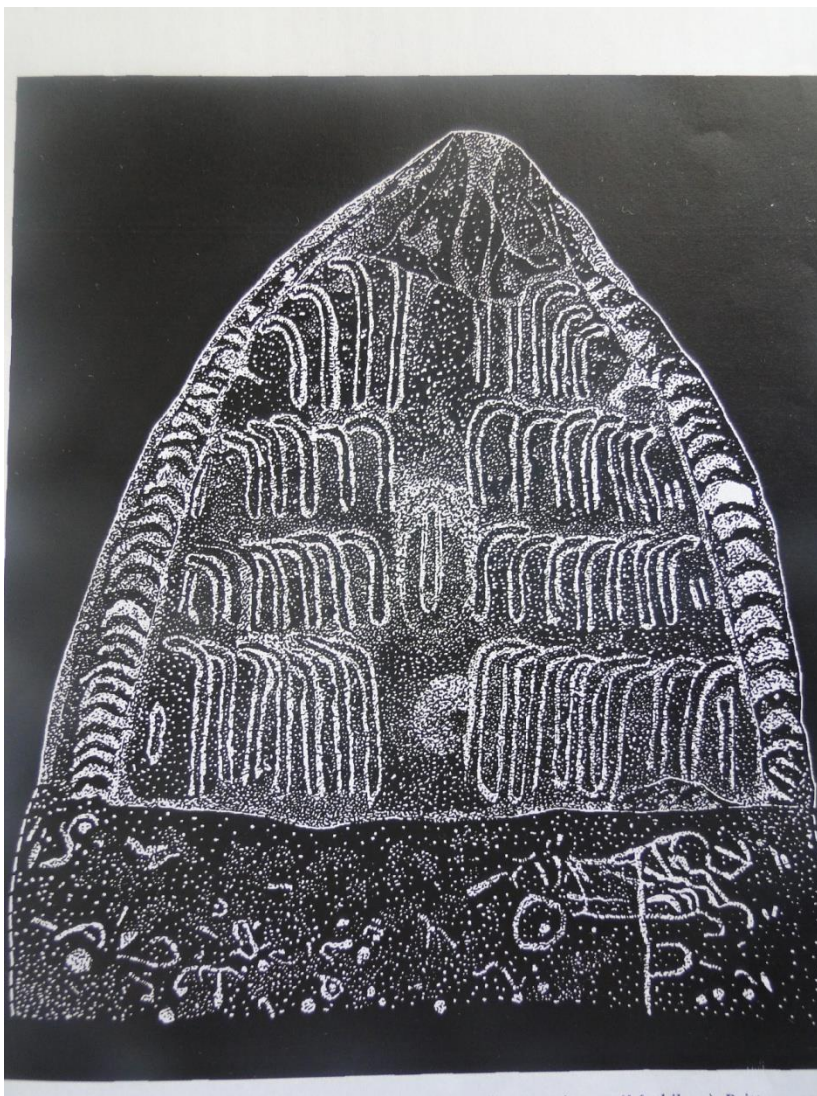
gramma

Psaní

notace

obraz (picture)

- Dolmen z Bretaně, ca 3,500-3, 000 př.n.l.
- Obraz-písmo-notace?

- ZOBRAZENÍ

- ILUZE

- SIMULAKRUM

- MODEL

Iluze, iluzívnost

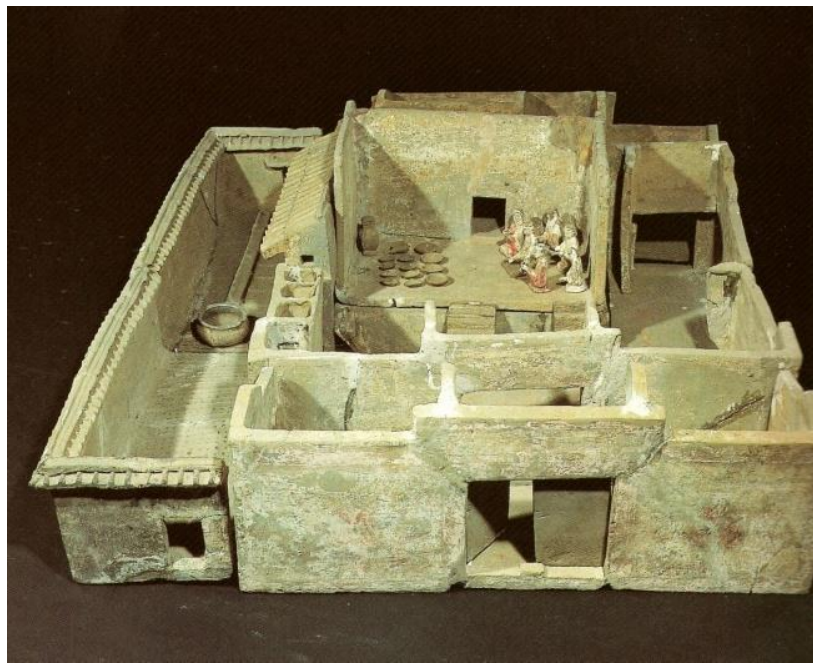
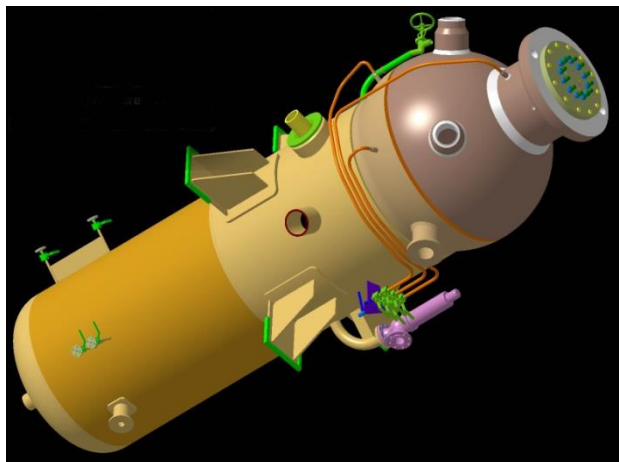
Simulakrum

- *simulare*, “napodobovat, jevit se”,
= vyprázdňený obraz, pouhá forma bez obsahu, ikona, nápodoba.
- Simulakrum je virtuální kopie neexistujícího originálu, která je reálnější než skutečnost.
(Baudrillard)

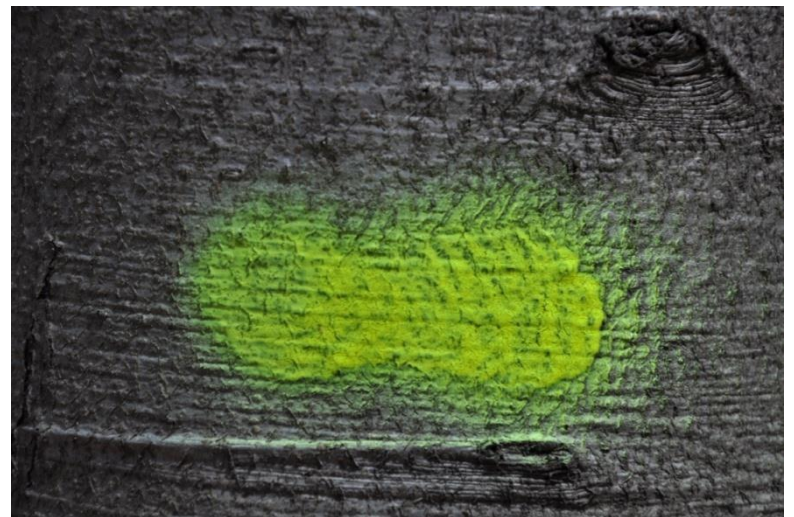
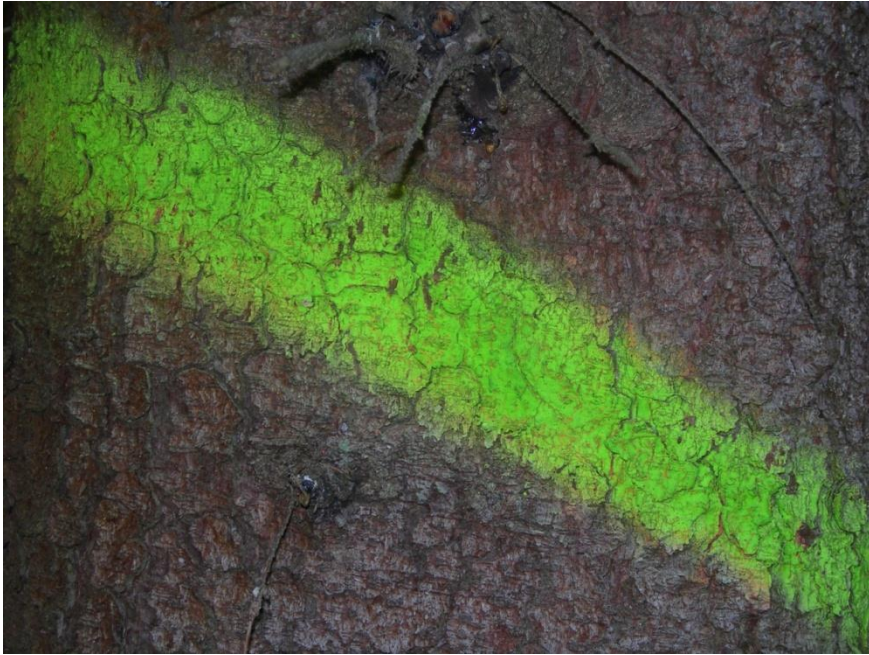

Modely

Abstrakce reality

Obrazy a značení (marking)

Mark – značka

Marking – značení

Image, image-making

Kdy je obraz?

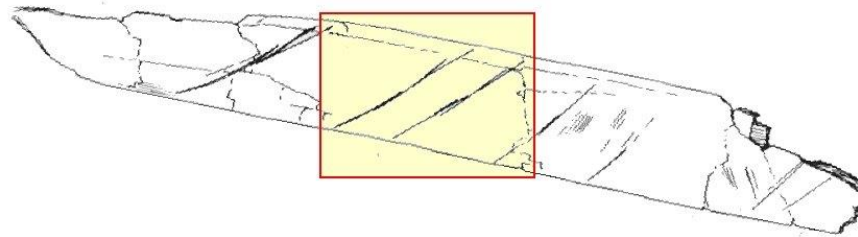
Obrazy a značení (marking)

- Kde figura začíná a končí, kde jsou hranice objektů?
- Které značky jsou sémantické?
- Které jsou záměrné?
- Které artikulují obrazový význam?

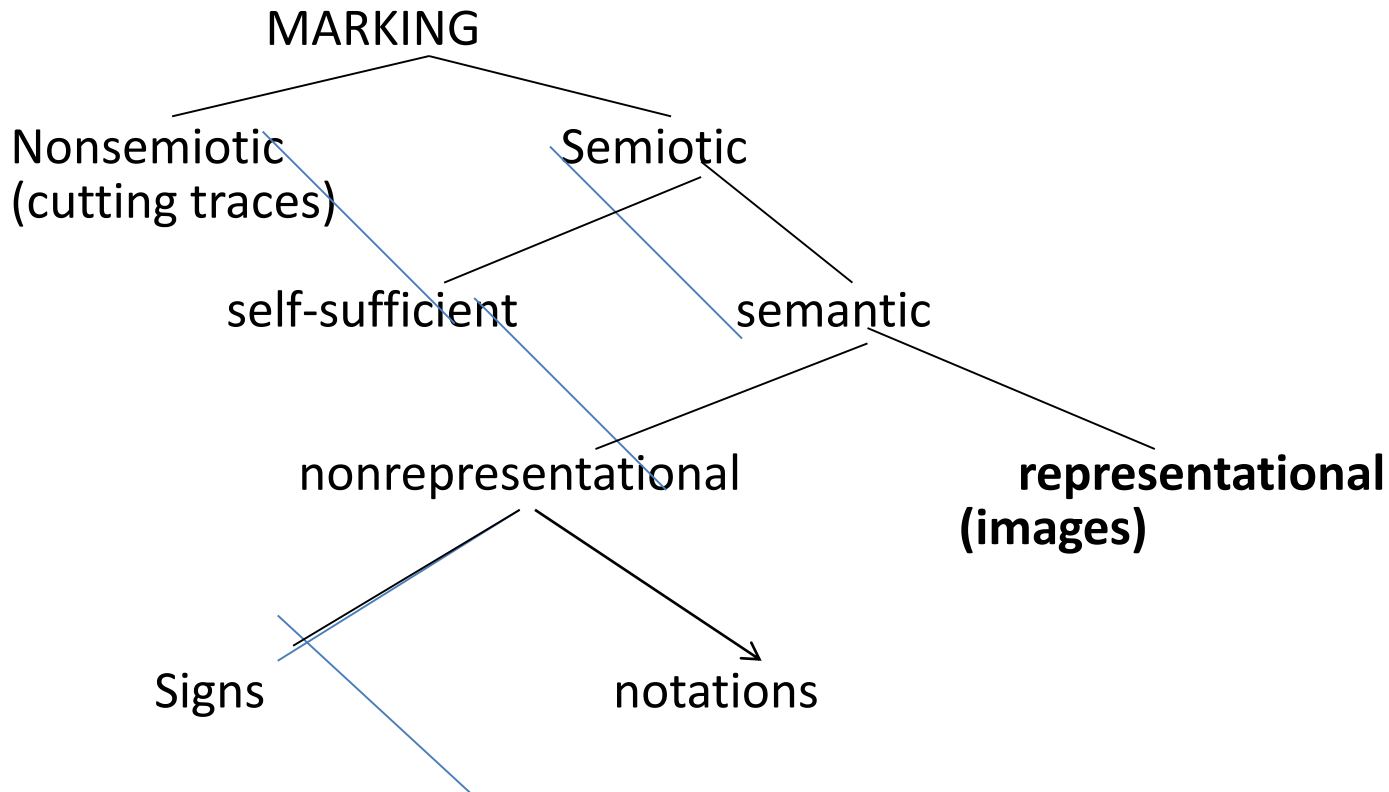
Jacopo da Pontormo, 1486

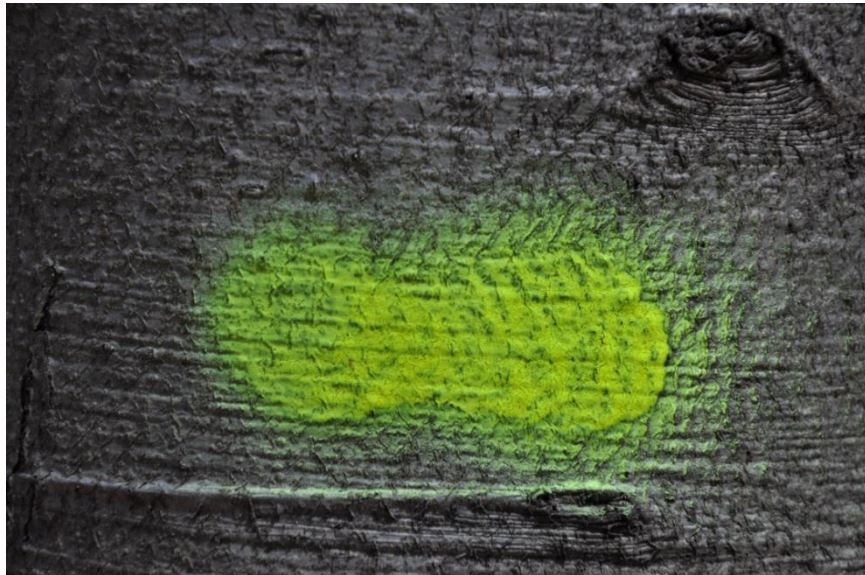
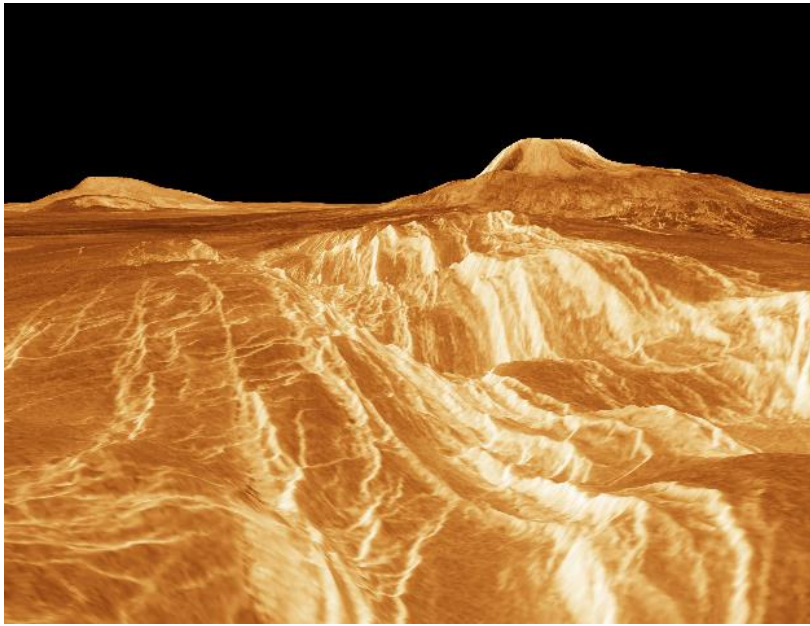
Nonsemiotic marking??

4 notched bones from Binzingsleben, ca 300, 000 BC,
deliberate engravings???, but: nothing shows that marks
encoded anything – defleshing bones?

Categories of representation

Obrazy před a za očima

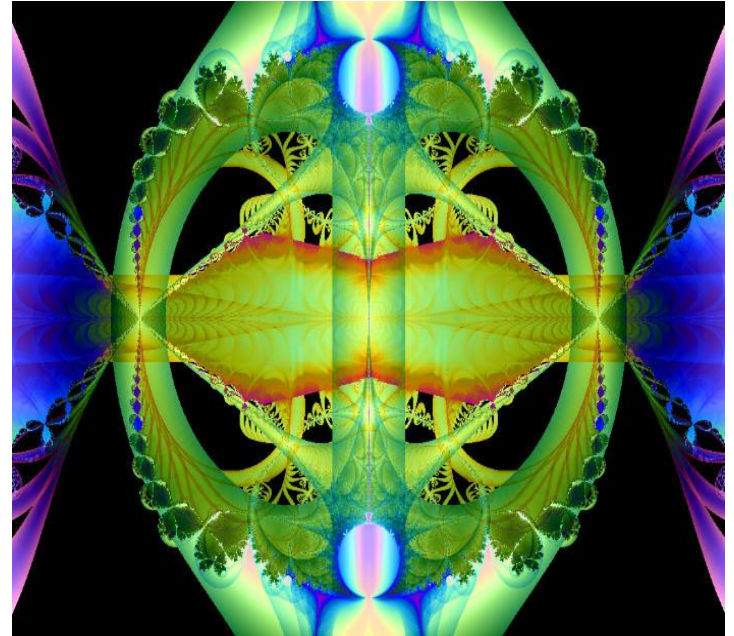
Obrazy „před očima“ (extrasomatické)

X

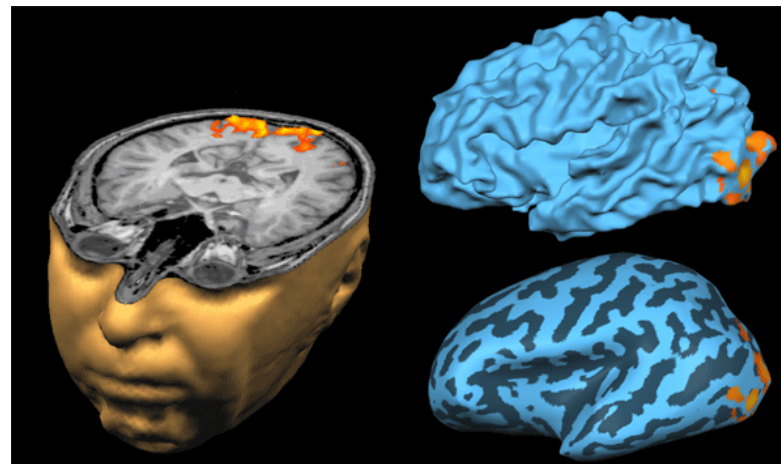
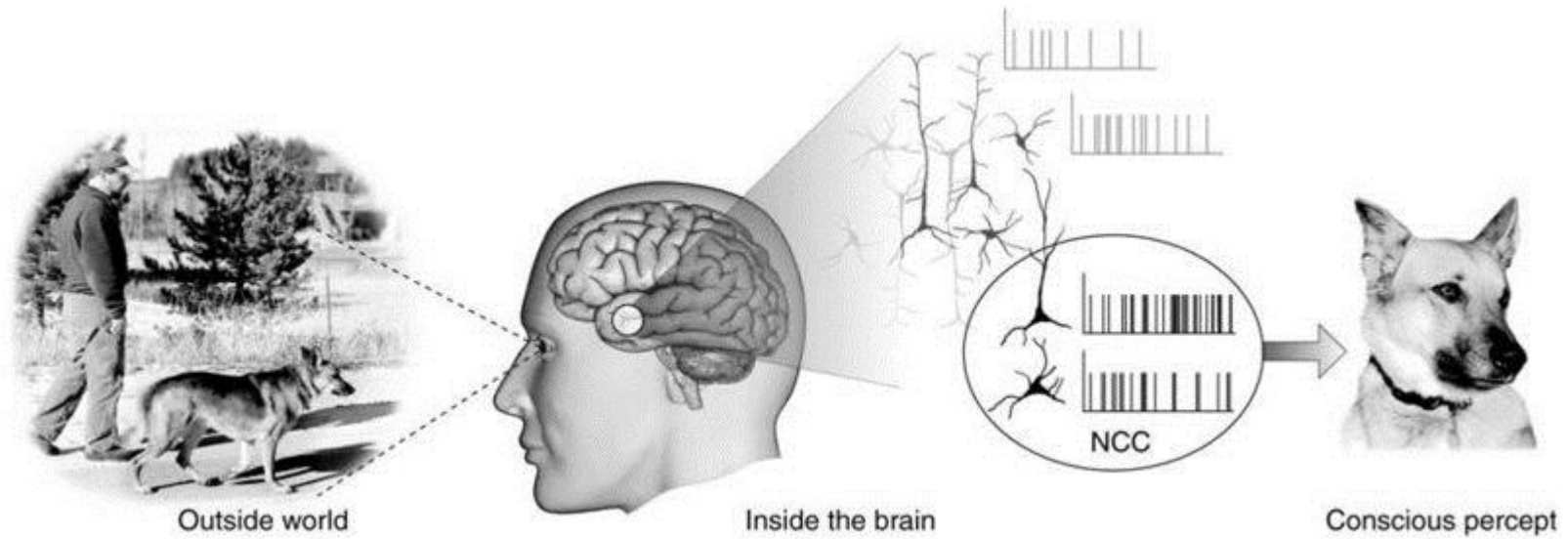
Obrazy „za očima“ (somatické):

- Entoptické fenomény
- Paobrazy (zrakové paměťové stopy)
- Mentální obrazy
- Vidiny, halucinace
- Sny
- Neurální koreláty vizuálního vjemu

Vize, představy, sny

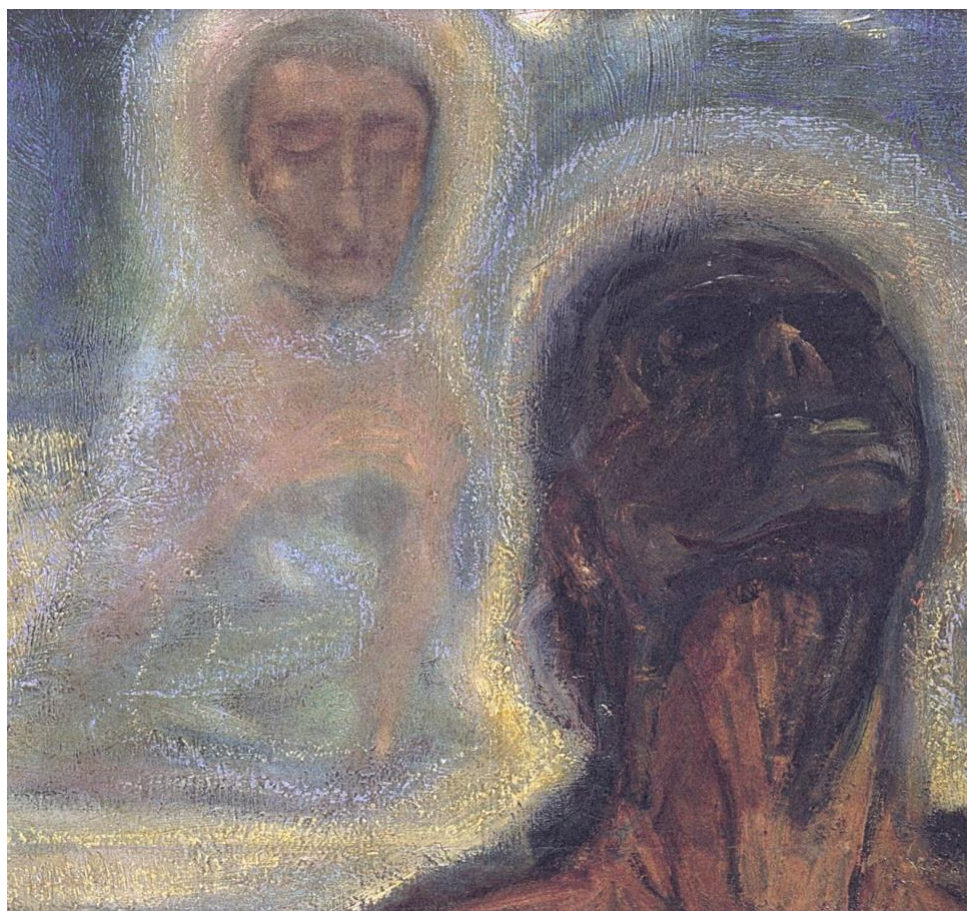
Neurální korelát vizuálního vjemu

Antropologická koncepce obrazu

OBRAZ/IMAGE /das BILD/

Externí
(exogenní,
extrasomatický)

Interní
(endogenní,
somatický)

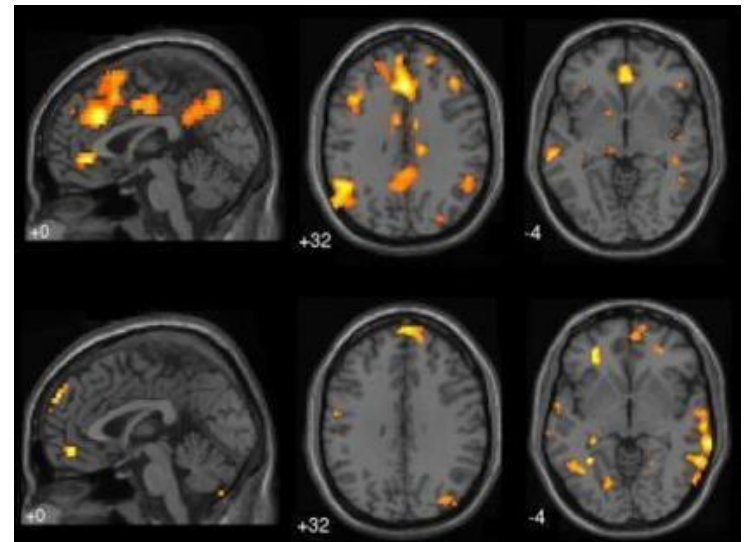
Somatické a extrasomatické obrazy

Works of art as exogenous representations can exist only in a constant, dynamic relationship with somatic (endogenous) representations.

Human body is an image-medium, image becomes an image only as it is animated or embodied

mental images are inscribed in external ones and vice versa

Hans Belting, *BildAnthropologie* 2001.

Vnitřní reprezentace o níž hovoří neurologické vědy, není jakožto tělesně podmíněný obrazový produkt ostře oddělena od *vnější reprezentace*, která bývá chápána jako produkt aktuálních obrazových médií. ...

Vztah mezi mentálními a fyzickými obrazy se generaci od generace mění....

Vnitřní obrazový archiv těla (**Bildrepertoire**). Ale též obrazy, které vnímáme ve stavu bdělosti, nejsou jen pasivním zrcadlem vnějšku. Setkávají se se zásobníkem našich vlastních obrazů, které se metaforicky řečeno, nepřetržitě „vměšují“ dovidění.

Husserlova koncepce obrazu

Bildträger, Bildding/
obrazový nosič

Entita reálného světa

Bildobjekt / obrazový
objekt

= To co je viditelné na obrazovém
nosiči

Intencionální objekt vědomí

Edmund Husserl, *Phantasie und
Bildbewusstsein* 1904-05

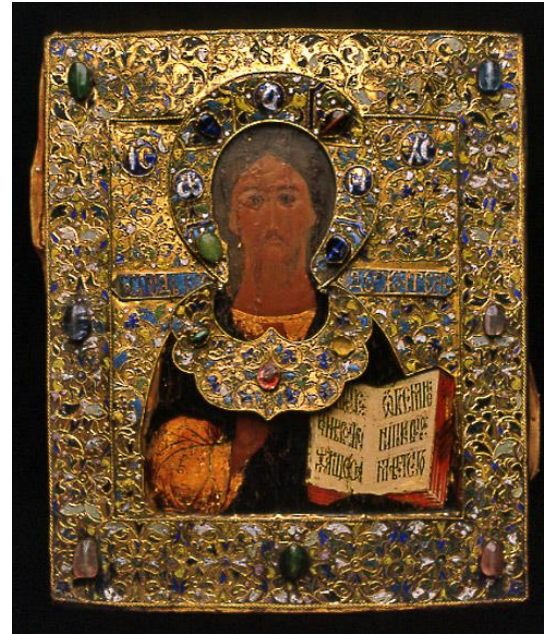
Image carrier is a medium that
makes image object visible and its
semiotic use possible

an image object is “a nonthing
supposedly appearing to us at
present...”

Bildträger = médium

- FORMÁT
- POVRCH, PLOCHA
- MATERIÁL/TECHNIKA

Fenomenologická koncepce obrazu

Husserl: the physical image
“awakens” the mental
image (=image object) in
consciousness and this in
turn presents something
else, the subject”

Image **object** stands for a
subject

As long as nobody looks at the
image carrier, there will be
no image objects. The
image object is what is
meant by the viewer of the
image; that is, it is an
intentional object.

Lambert Wiesing, *Artificial Presence.
Philosophical Studies in Image
Theory*, Stanford 2010.

Sense of image /Smysl obrazu/

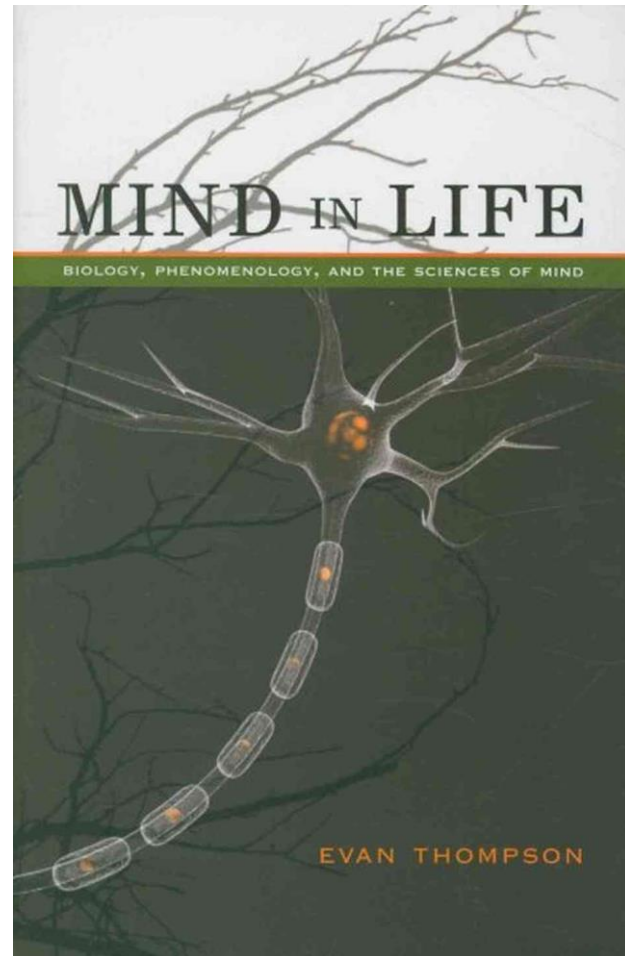
An image object can be used for pictorial reference only if the viewer is familiar with a rule that describes how a reference to an object can be constructed by means of appearance of this object.

The sense fixes **how** an image object is to be used as a sign.

Fenomenologická koncepce obrazu

...a picture is nothing other than an intentional correlate of the mental activity of picture-viewing. This image has a clearly identifiable vehicle, the physical material of the picture.

Evan Thompson

Fenomenologická koncepce obrazu

Obrazový nosič (image carrier, pictorial vehicle) = **médium**

Image object (pictorial image) = **OBRAZ**

Image subject (pictorial subject) = **referent**

Médium = povrch, materialita, formát

Meyer Schapiro,

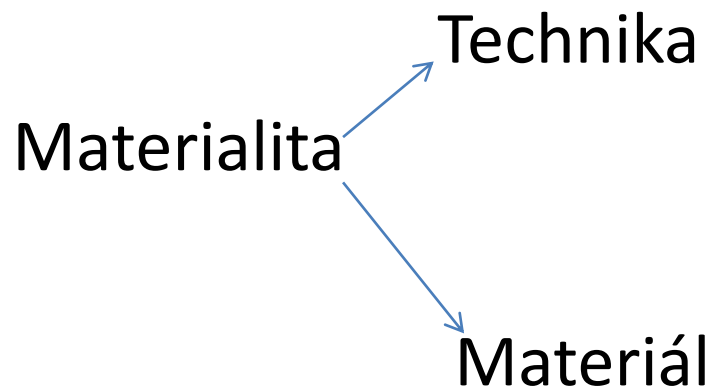
K problémům sémiotiky výtvarného umění:
pole a nositel obrazu-znaku 1969

Hladký ohraničený podklad jako nutný
předpoklad zřetelného vnímání
obrazu

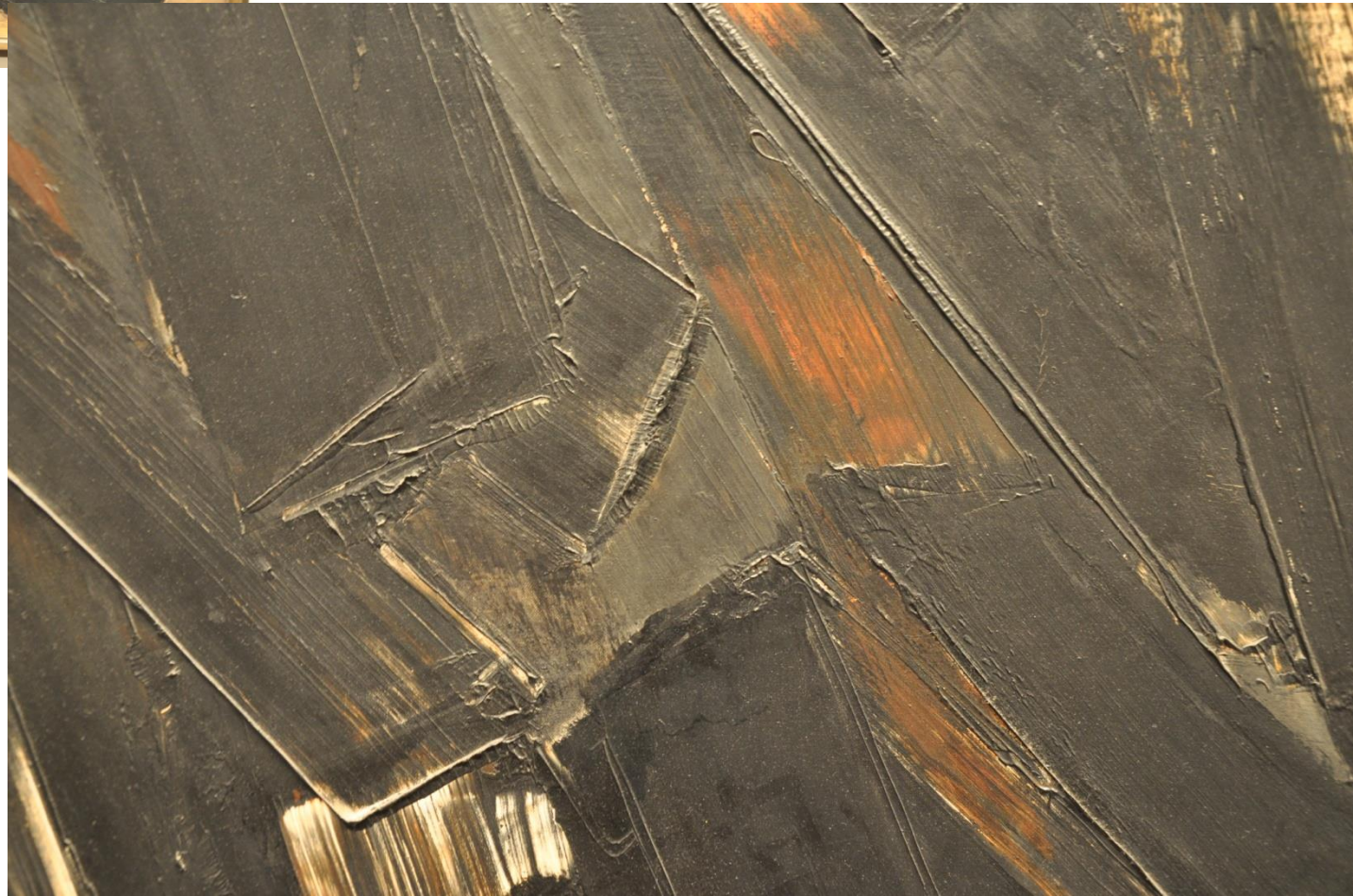
Pole + pravidelný okraj a rám

Médium= povrch, **materialita**, formát

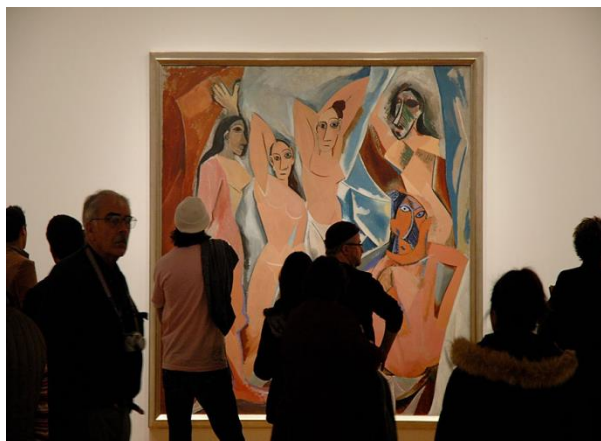
Pierre Soulages

Extrapiktoriální hodnota materiálu

Formáty obrazu – obraz k nám přichází v určitém formátu...

Formát

Formátem míním tvar pole, jeho rozměry a dominantní osu, stejně jako jeho velikost.

M.Schapiro

Tvarování formátu přesahuje ze samotného formátu do prostoru v němž se nachází a utváří postavení diváka.

Z formátu vyplývají podmínky **manipulovatelnosti, přenositelnosti a vlastnictví** obrazu.

